

na za zatiranje kužnih boleznih živali.

Preventivni ukrepi in zatiranje bolezni: Bolezen lahko uspešno preprečujemo, seveda če upoštevamo in izvajamo veterinarsko sanitarne predpise o prometu s čebelami, njihovimi pridelki, satnicami, orodjem in starimi panji. Ob vsakem nakupu čebelje družine ali matice se moramo prepričati, da izhaja s področja, ki ni okuženo s hudo gnilobo čebelje zalege in drugimi kužnimi boleznimi čebel. Dokaz za to so ustrezni dokumenti o zdravju in poreklu čebeljih družin ali matic, ki jih mora predložiti prodajalec. Pri prodajalcu pa moramo vsako kupljeno čebeljo družino skrbno pregledati, ali ima normalno zalego. Novokupljene čebelje družine moramo postaviti na posebno stojišče in jih posebej oskrbovati. Karantena naj traja vsaj dva meseca, v tem času pa jih moramo vsaj dvakrat pregledati.

Roje neznanega porekla spravimo v zabojček z mrežo in jih za 72 ur postavimo v temen hladen prostor, da čebele porabijo ves med, ki so ga prinesle s seboj.

Kupljeno ali sposojeno čebelarstvo orodje, točila, posode za med ali stare panje pred uporabo najprej dobro razkužimo z razkužili ali obžgemo.

Čebel ne krmimo z medom neznanega porekla. Za pripravo pogač uporabljamo izključno med iz lastnega čebelarstva.

Ne kupujemo starega satja. Satnice, ki jih

uporabljamo, morajo biti izdelane v higienško urejenih in veterinarsko nadzorovanih objektih. Vosek mora biti steriliziran 30 minut na 120° C.

Pred prevozom na pašo se moramo pozanimati, ali področje, na katerega mislimo prepeljati čebele na pašo, morda ni okuženo s čebeljimi boleznimi. Če je le mogoče, na paši svojih čebel ne postavljamo v bližino čebel, ki nimajo ustreznih dokumentov o zdravstvenem stanju.

Zelo pomemben preventivni ukrep pri preprečevanju širjenja in zatiranju hude gnilobe čebelje zalege so temeljiti pregledi vseh čebeljih družin v jeseni in spomladi. Posebno pazljivo je treba pregledati zaležene površine satja in ugotoviti morebitna odstopanja od normalne zalege. Še enkrat poudarjam, da mora čebelar vsak sum na hudo gnilobo čebelje zalege takoj javiti pristojni veterinarski službi, sam pa ne sme ukrepatil

Bolezen zatiramo po zakonu. Prepovedano je zdravljenje obolelih čebeljih družin. Na podlagi laboratorijskega izvida veterinarski inšpektor čebelarju izda odločbo, v kateri so natančno navedeni ukrepi, ki morajo biti izvršeni za zatiranje bolezni (uničenje obolelih družin, temeljita razkužba, karantena in prepoved prometa s čebelami in čebeljimi pridelki, pregledi itd.). Med iz obolelih čebeljih družin zaradi morebitnega prenosa bolezni tudi ni užiten za ljudi.

ZIMSKO ZATIRANJE VAROE Z APITOLOM

prof. dr. Đ. SULIMANOVIĆ, J. MARKOVIĆ, M. SPITZER

Da je zatiranje varoe pozimi, ko v panju ni čebelje zalege, najučinkovitejše, smo se lahko že večkrat prepričali. Problem je bil le v tem, da je pozimi le redkokdaj tako visoka zunanja temperatura zraka, da bi lahko uporabili običajna dimna sredstva za uničevanje zajedavca. Kot vse kaže, pa nas nizke temperature v prihodnje pri tem ne bodo več ovirale.

Švicarska farmacevtska družba Ciba-Geigy, ki je pred kakimi petimi leti napovedala novo sredstvo za zatiranje varoe – apitol, ga je končno poslala na tržišče. Nedavno je tudi pri pristojnih organih v Jugoslaviji zaprosila za njegovo registracijo. Apitol bo verjetno prišel na naše tržišče leto spomladi (optimistična pričakovanja) ali jeseni. Skoraj zagotovo pa bomo z njim

lahko zatirali varoo že prihodnjo zimo.

Đuro Sulimanović, Josip Marković in Mira Spitzer so v prvi številki letošnjega letnika Pčele, glasila Čebelarstva zveze Hrvatske in ČZ Bosne in Hercegovine, objavili zanimiv članek o uspehih, ki so jih dosegli z zimskim zatiranjem varooze s pomočjo apitola.

V Jugoslaviji smo varoozo prvič odkrili leta 1976 in v petih letih so bili z njo bolj ali manj okuženi že vsi čebelnjaki od Tetova do Bohinja. Kot so ugotovili strokovnjaki, je najprimernejši čas za uničevanje varoe pozimi, ko v panju ni zalege. Poudarjajo, da vsaka pozimi uničena varoa naslednjo sezono pomeni nekaj generacij zajedavcev manj.

V začetku so uporabljali preparat akari-

cid K-79,* s katerim lahko uničijo do 90 odstotkov varoj. Njegova edina pomanjkljivost je, da je zelo škodljiv zdravju ljudi, da se nabira v medu in vosku in da je kancerogen, se pravi, da povzroča tvorjenje raka. Zaradi vsega tega nikakor ni primeren za uporabo v čebelnjaku!

Sulimanović, Marković in Spitzerjeva so z raziskavami in poizkusi začeli decembra 1985 v poizkusnem čebelnjaku zavoda za biologijo in patologijo rib in čebel veterinarske fakultete univerze v Zagrebu. Čebelnjak so predstavljali LR panji, katerih prebivalke so nazadnje zdravili proti varoi maja istega leta. Pred poizkusom so ugotovili, da je na čebelah zelo veliko varoj.

Panje so za poizkus pripravili tako, da so njihov prostor omejili le na eno naklado. Med panj in podnico so postavili vložek s plastično mrežo, na podnico pa so dali bel papir. Tako so lahko varoe nemoteno padale na podnico, ne da bi jih potem čebele čistilke odnesle iz panja. Zaradi nizkih temperatur in mreže so pri poizkusu lahko prišli do natančnih rezultatov.

Pripravo in dodajanje zdravila apitol so opravili po navodilih Cibe Geigy.

Apitol je sistemsko zdravilo, se pravi zdravilo, ki ga čebelam dajemo v hrani in na varoo deluje preko hemolimfe čebel, ki jo zajedavci sesajo. Zamisel za takšen način zdravljenja je dal že pred desetimi

leti prof. dr. F. Ruttner. Zamisel je bila zelo preprosta in je temeljila na pojavu socialne izmenjave hrane pri čebelah. Gre za to, da čebele prenašajo hrano od ene do druge. Če je v hrani zdravilo, se na ta način razporedi med vse čebele v panju. Če pa je v zdravilu snov, ki čebelam ne škoduje, uničuje pa varoo, bo ta propadla, brž ko bo na katerikoli čebeli začela sesati hemolimfo. Pomembno je tudi to, da hrane z zdravilom ne dajemo v prevelikih količinah, ker bi jo sicer čebele začele skladiščiti v celice z medom in bi zdravilo tako prišlo v med, namesto do drugih čebel. Pri tem tudi ne bi izrabili njegovih učinkov na varoo!

Že leta 1981 so ugotovili, da je popolna porazdelitev zdravilne hrane med vse čebele v panju zagotovljena z dvakratnim dodajanjem raztopine po 50 mililitrov (1/2 decilitra) v razmaku 48 ur.

Apitol je v obliki dobro topljivih zrnec. En gram zrnec vsebuje 175 mg 2-(2,4 dimethylphenyl imino) - 3-methyl - 4-thiazoline hydrochlorida. Vsaka čebelja družina je dobila pri poizkusu 1 gram apitola, raztopljenega v 50 ml (1/2 decelitra) navadne vode. Raztopino so s pomočjo avtomatske brizgalke enakomerno razpršili po čebelah po vseh ulicah med satjem. To so ponovili še enkrat po sedmih dneh.

Tabela 1
ZIMSKO ZDRAVLJENJE Z APITOLOM

LETO - MESEC	TEMPERATURE (°C)		ŠTEVILO DNI Z/S			
	min.	maks.	sred.	dežjem	snegom (na zemlji)	izletom čebel
1985						
oktober	-1	+26	+11	4	0 (0)	20
november	-5	+14	+3	13	6 (14)	9
december	-3	+17	+5	5	3 (5)	9
1986						
januar	-6	+14	+0	4	4 (23)	3
februar	-16	+4	-3	1	11 (28)	0
marec	-7	+15	+3	10	7 (23)	5
april	-2	+24	+11	7	2 (3)	24

Med poizkusom je bila zunanja temperatura zelo nizka. Najnižja temperatura zraka je bila le +3 stopinje Celzija (glej tabelo 1). Prezimovanje čebel je bilo zelo slabo. Po precej toplem decembru je sledil zelo mrzel januar z obilico snega. Februar-

ja so bili vsi panji prekriti s snegom in čebele niso imele niti enega izletnega dneva.

Papirje z umrlimi čebelami in odpadnimi varoami so menjali po 24 in 48 urah ter po sedmih dneh. Postopek so ponovili tudi po drugi uporabi apitola. V laboratoriju so

umrle čebele in varoe oprali v alkoholu in jih natančno prešteli.

Dolgotrajni poizkus pa je bil razdeljen na dva dela. Uporabili so 16 družin, med katerimi je bilo šest kontrolnih. Deset čebeljih družin so zdravili 19. in 26. decembra 1985. Marca 1986 so nato ugotovili, da imajo čebele v gnezdu že prvo leglo, zato so 11. marca uničili pet zdravljenih in tri kontrolne čebelje družine.

Ugotovili so, da so bile tri kontrolne družine zelo slabe, brez zalege, medtem ko so preostale tri kontrolne družine pomrle

same, pri čemer so opazili znake »izginjanja« čebel. Preostale zdravljene čebelje družine so se dobro razvijale ter so jih 11. in 18. marca 1986 ponovno zdravili z apitolom. Aprila in maja 1986 so te družine umetno razrojili (od vsake so napravili dve novi družini), ena pa je imela naravni roj.

V krajšem poizkusu so čebele prvič zdravili z apitolom 13. decembra 1985 in drugič 20. decembra, 3. januarja 1986 pa so jih zaradi pregleda in štetja uničili. S poizkusom so zajeli 13 čebeljih družin, od katerih so bile tri kontrolne.

Tabela 2

ZIMSKO ZDRAVLJENJE Z APITOLOM
Dinamika odpadanja v času poizkusa 1985/86

Po prvi uporabi			Po drugi uporabi			Do 21. dne	Preostale	Varoe skupaj
1. dan	2. dan	7. dan	1. dan	2. dan	7. dan			
29	162	575	42	49	13	8	58	936
59	478	210	24	32	7	6	148	964
63	496	1498	85	379	14	10	108	2653
32	95	110	2	2	3	7	38	289
162	93	27	8	7	4	7	88	396
144	104	60	10	14	9	6	8	355
198	959	1432	271	162	20	13	48	3103
103	586	638	79	257	13	17	188	1881
177	618	714	144	190	16	15	80	1954
78	664	1225	171	136	18	14	30	2336
1045	4255	6489	836	1228	117	103	857	14930
7,0 %	28,5 %	43,5 %	5,6 %	8,2 %	0,8 %	0,7 %	5,7 %	100 %
11789=79,0%			2181=14,6%			103=0,7%	857=5,7%	14930=100%
13970=93,57%						103=0,7%	857=5,7%	14930=100%
Odpadle varoe 14073 = 94,3 %							preostale 857 = 5,7 %	

* V strokovnih čebelarških krogih je slišati, da strupeni akaricid K-79 uporablja pri pripravi zdravila tudi nek jugoslovanski čebelar, ki svoje zdravilo nato uspešno prodaja drugim čebelarjem. Zdravilo je izredno učinkovito, nima pa ustrezne registracije in dovoljenja za uporabo! Zato vsem čebelarjem priporočamo, da zdravil, ki nimajo ustreznih dovoljenj in temeljijo le na »zdravilnih zeliščih«, ne uporabljajo, kajti za »zelenimi rastlinicami« se večkrat skriva »črni rak« K-79 (op. A. D.).

Rezultati, ki so jih dosegli v Zagrebu, so zelo vzpodbudni, kar kaže tabela 2. 79 odstotkov varoj je odpadlo že po prvi uporabi zdravila, 14,6 odstotkov pa po drugi, kar pomeni, da je pri kratkotraj-

nem zdravljenju učinek zdravila približno 94-odstoten. Približno enak rezultat je dosežen tudi pri dolgotrajnem zdravljenju. Pri tem so ugotovili, da so se vse družine, zdravljene z apitolom, spomladi dobro razvijale in da so dobro prezimile.

Čeprav tovarna ne dovoljuje uporabe zdravila, kadar so zunanje temperature pod 10 stopinj Celzija, so s poizkusi v Zagrebu dokazali, da ga je mogoče uporabljati tudi ob nižjih temperaturah. Vendar pa je zaradi tega možno, da umre več čebel. Enaindvajseti dan po dodajanju zdravila so našli na podnicah povprečno po 500 mrtvih čebel. Najmanj mrtvih čebel so našli v družinah, ki so bile najmanj okužene z varoo. Ugotovili so tudi, da so nekatere če-

bele, ki so bile ovlažene z zdravilom, izpadle iz zimske gruče in umrle zaradi nizke temperature na podu.

Glede na rezultate pa je smrt teh čebel praktično zanemarljiva. **Zelo vzpodbudno je dejstvo, da je že po prvi uporabi zdravila odpadlo 79, 87 in celo 91 odstotkov varoj, ugotovljenih na čebelah.** Raziskovalci zato menijo, da bi zaradi take učinko-

vitosti apitol lahko dajali le enkrat, vendar pa bi bilo za to potrebno izbrati toplejše izletne dni, ko v panju še ni zalege.

Apitol zato priporočajo za zdravljenje tistih čebeljih družin, ki so tako okužene z varoo, da bi brez dodatnega zimskega zdravljenja do spomladi pomrle.

Prevod in priredba: Andrej Dvoršak

PREMIRANJE MATIC V LETU 1988

MIRAN PERKO

Da bi povečali prodajo matic iz priznanih vzrejališč po Sloveniji, so uvedli premiranje (regresiranje) čebeljih matic. Vsaka kupljena matica ima na nalepki na prenosni matičnici natisnjeno svojo rodovniško številko. Za uveljavitev pravice do premije so kupci kot dokazilo za nakup matice poleg izpolnjenega obrazca priložili nalepko. Obrazce so društva pošiljala na Kmetijski inštitut Slovenije. Tu smo preverili verodostojnost podatkov in pravilno izpolnjene obrazce poslali na SIS za pospeševanje proizvodnje hrane in zagotavljanje osnovne preskrbe Slovenije. SIS je navedene zneske nakazoval na žiro račun čebelar-skih društev. Premije so društva izplačevala avgusta in novembra.

Rezultati premiranja so preseglji vsa pričakovanja. Odziv čebelarjev na našo akcijo je bil zelo dober. Regresirali smo 6593 matic in porabili skoraj vsa sredstva, predvidena v ta namen.

Napredek smo dosegli tudi v izkoreninjanju »črne vzreje matic« in uveljavljanju priznanih vzrejevalcev. Zaradi tržne zakonitosti ponudbe in povpraševanja je bilo opaziti vidne razlike v ceni posameznih matic.

Opozoriti pa vas želimo na težave, ki so stalni spremljevalec novosti. Le obojestransko usklajena akcija nam lahko prinese želene rezultate. Najbolj pereč problem, ki je neposredno prizadel čebelarje, so bili nepravilno izpolnjeni obrazci. Pri tem v prvi vrsti opozarjamo na napačne zahtevke glede nakazila denarja. Denar vam lahko nakažemo samo na ŽIRO RAČUN društvene organizacije, bodisi na čebelarsko društvo, zvezo čebelarskih društev ali medobčinsko zvezo. Ne moremo pa vam nakazovati denarja po pošti, ne na zaseb-

ne tekoče račune, niti ne na zasebne račune bančnih hranilnih vlog.

Nekateri zahtevki za premiranje so bili, milo rečeno, nepregledni. Prečrtanih in napačno izpolnjenih obrazcev v prihodnje ne bomo sprejemali. Podatki, ki jih zahtevamo, niso namenjeni sami sebi. Posredno bodo koristili tistim, ki kupujejo matice. Tu opozarjamo na rubriko, v katero vnesete podatke o sprejemu matice. Ti podatki naj bodo resnični in objektivni. Poskušamo dobiti realno sliko o sprejemu matic, kar je posredno povezano s selekcijo.

Zavedamo se, da so nalepke problematične, vendar so edino dokazilo o nakupu matic. Zato moramo vztrajati pri zahtevi, da jih priložite zahtevanemu obrazcu. Samo to leto smo upoštevali zahtevke brez nalepk, ker ste v opravičilo navedli, da so jih čebele zgrizle. Z malo truda se ta nevspečnost lahko prepreči.

Dobili smo tudi zahtevke, ki niso bili napisani na naših obrazcih. Pisali ste, da obrazcev niste prejeli ali pa vam jih je zmanjkalo. Na inštitutu imamo obrazce vedno na zalogi, zato nam sporočite, koliko jih želite, mi pa vam jih bomo poslali po pošti. Še enkrat opozarjamo – regresirali bomo samo pod navedenimi pogoji.

Največ upravičenih pripomb ste imeli zaradi regresiranja samo v dveh rokih. Tako je inflacija »pobrala« večino regresa. Odločili smo se, da v prihodnje regresiramo mesečno. Razume se, da vam ne moremo izplačati sredstev vnaprej (npr. kot akontacijo za nakup matic).

Predvidena vsota za premiranje v letu 1989 je 12000 din na matico.

Naj velja ugotovitev, da je vaša pobuda med čebelarji naletela na dober odmev. Zahvaljujemo se vam za sodelovanje in